

Antros pakopos PF-ai (APPF)
kaip deus ex machina:
gražos skirtumų sąlygos, kad taip įvyktų
(su Excel skaičiuokle)

+ Taikos pensijų sistemoje planas

R.K.
(LB, VU)

2023.02.24

Turinys

- Bazinis modelis
- Reforma kaip *deus ex machina*
- Gražos sąlygos didesnei pensininkų gerovei
- Antropocentrika (be negyvųjų dalyvavimo)
- Taikos plano punktai

I. BAZINIS MODELIS

Bazinis pensijų kaupimo modelis (counterfactual)

- Tarkim, kad yra **bazinė PAYG** pensijų sistema, kurioj kaupiamos **pensinės teisės**:
 - su **20%** nuo D.U. tarifu;
 - kaupiam **40** metų;
 - pensijas gaunam **20** metų.
- Ši sistema **turi gražą** (Samuelson (1958); ekonomika.org.gedutis.serveriai.lt/Econlib/rk_pensions_2016.pdf)
- Bet prezentacijos aiškumo tikslu ją „ignoruojam“. Tą darom tokiu būdu - **atimam ją iš alternatyvų gražos**.
- Tada jūsų **pakeitimo norma** bus tiesiog: $RR = 20\% * (40/20) = 40\%$.

II. REFORMOS VILTIS

Noras turėti didesnę pensiją

- Tarkim, kad politikai/visuomenė/finansų pasaulio lobistai nusprendžia, kad **40% RR yra per mažai**.
- Ir jie užsibrėžia tikslą turėti **30% didesnę RR**.
- Ir tam pasiekt padaro „fundamentalią reformą“ kaip 2004 m. Lietuvoje:
 - įkuria Antros pakopos PPF-us (APPF);
 - kurie **PAKEIČIA** dalį įmokų (tarkim 3 p.p.) į bazinį PAYG fondą (būtent toks lobistų tikslas ir buvo, žr. LLRI toliau).
- **DIDYSIS KLAUSIMAS:** kokią gražą (primenu, kaip skirtumą su PAYG) santykinai maži APPF-ai turi uždirbt, kad pensija būtų 30% didesnė?
- Atsakymai - pridedamoj Excel skaičiuoklėj.

Wiki

Deus ex machina ("god out of the machine") is a plot device whereby:

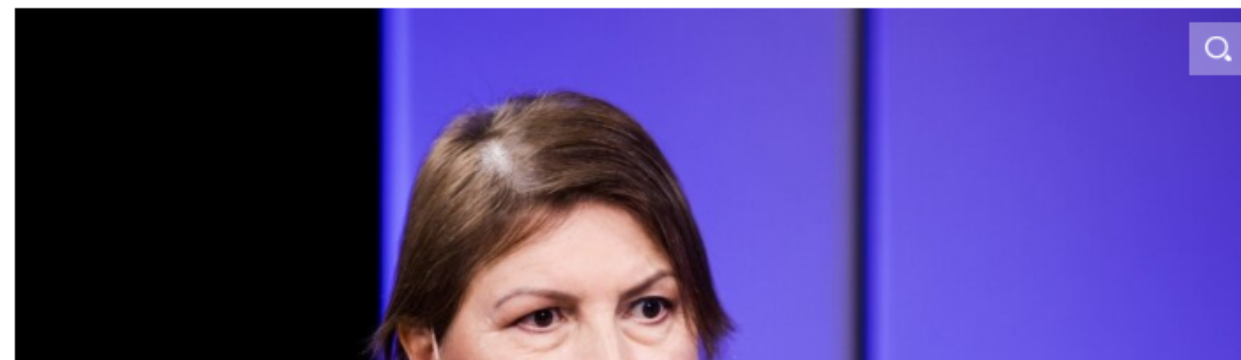
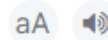
- a seemingly unsolvable problem in a story is suddenly and/or abruptly resolved by an unexpected and unlikely occurrence.
- Its function is generally to resolve an otherwise irresolvable plot situation, to surprise the audience, to bring the tale to a happy ending, and/or act as a comedic device.

Elena Leontjeva. Pensininkas Lietuvoje 2050: kuo skirsimės nuo amerikiečio? 13

Elena Leontjeva, Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentė,
www.DELFI.lt
2023 m. vasario 22 d. 11:54

Kuo skiriasi pensininkas amerikietis ar vokiečių nuo mūsų? Amerikietis žaidžia golfą, rūko cigarą, keliauja po pasaulį kruiziniu laivu, o jo aštuoniasdešimtmetė žmona dėvi raudoną kostiumėlį bei skrybėlę. Vokiečių – su kuprine ir šviesiomis kelnėmis džiaugiasi pavasario gaiva Šveicarijos Alpėse. Abu jie atrodo tvirti ir pasitikintys savimi. Mūsų pensininko pasitikėjimą savimi žeidžia pats jo statusas, tiksliau – pensijos dydis. Visą gyvenimą dirbęs, pensijoje jis yra visiškai priklausomas nuo valdžios.

Šiandien ar rytoj – štai, kur klausimas

Siekiant tą priklausomybę sumažinti, Sodros sistema ir buvo papildyta kaupiamuoju draudimu. Nuo 1994 m. pradėta ruošti reformuoti Lietuvos pensijų sistemą. Tikslas buvo išvalstybinti ne tik sovietinę pramonę, paslaugas, bet ir socialinę apsaugą. Siekėme tikro subsidarumo – padalyti atsakomybę už pensijos aprūpinimą tarp žmogaus, šeimos, bendruomenės ir valdžios, neužkraunant visos naštos tik centrinei valdžiai. Šie tikslai buvo keliami kaip neatsiejami nuo Lietuvos nepriklausomybės ir ekonominės laisvės kelio. Reformą rėmė ir tarptautinės institucijos.

Klausėme savęs, kaip pasiekti, kad žmogus pensijoje turėtų bent kelis pajamų šaltinius ir nesiremtų vien Sodros pensija? Atsakymas atrodytų akivaizdus: reikia atsidėti ateičiai dalį pajamų, kol esi sveikas, energingas, uždirbantis. Tačiau mes, žmonės, turime prigimtą polinkį vertinti dabartines gėrybes labiau negu rytdienos. Kitaip tariant, suvartoti uždarbį dabar ir greitai. Kaip atsakas į šią žmogaus savybę žmonijos istorijoje atsirado palūkanos, kurių paskirtis – apdovanoti už taupymą ir taip įpratinti žmones taupyti.

LLRI siūlymas: panaikinti „Sodra“

Alfa.lt

2010-01-26 12:11

Dalintis:

Excelis, reforma ir deus

- Tarkim, kad **sumažinam** PAYG tarifą **3pp** ir **įvedam** (mažą) 3pp APPF.
- Kad pensija po 40 metų būtų 30% didesnė, **APPF turi 40 metų uždirbt +5pp VIRŠ PAYG**.
- Kokia **realybė**? Nuo reformos pradžios **APPF (smarkiai) atsiliko** nuo PAYG gražos. Todėl bendros (PAYG + APPF) **pensijos net mažėjo**. **Ačiū**.
- Gal galima **pasivyt**: kokios gražos reiktų per kitus 20 metų, kad pensija būtų 30% didesnė, jei pirmus 20 metų buvo -3pp? **Kolosalių 10 pp virš PAYG**.
- Įmanoma? **Pas reliatyvistus viskas įmanoma**, apimant kitokią žemės formą.
- Bet **ar realu**? Laikas pasakys, bet **mažai tikėtina**.

Romas Lazutka. Antroji pensijų pakopa jau žlugusi

Romas Lazutka, VU Ekonomikos ir Filosofijos fakultetų profesorius,
www.DELFI.lt
2023 m. vasario 6 d. 14:21

Ne, ši išvada grindžiama ne finansų rinkų smukimu 2022 m., bet visų 18 metų pensijų fondų investavimo rezultatais. Jie yra skandalingai blogi?

Skandalas ne tik menka ilgametė investicijų grąža, bet ir tai, kad tos grąžos nesugeba įvertinti nei svarbūs valstybės pareigūnai, nei finansų *influenceriai* ir visuomenė bei politikai maitinami beprasmyiais liūliavimais, kad viskas puiku ir tereikia kantrybės dar dviem dešimtmečiams.

Štai, vienas iš sparčiausiai kylančių ekonomikos *influencerių* LRT laidoje „Lietuva kalba“ pasidžiaugė, kad asmeniškai jo 2004 m. pensijų fonde investuota suma išaugo tris kartus. O Lietuvos banko, kuris tiesiogiai atsakingas už pensijų turto investavimo priežiūrą, atstovas spaudos konferencijoje džiaugėsi, kad vidutinė metinė investavimo grąža buvo 4,7 proc. ir aplenkė infliaciją (pastaroji buvo 4,1 proc.). Taigi, vidutiniškai investuota suma nominaliai (nevertinant infliacijos) išaugo nors ir ne 3, bet bent 2,3 karto. Ir tais skaičiais abejojančiams užkemšamos burnos, nebent lieka kritika dėl privalomumo ar automatinio įtraukimo.

Ne, esminė problema – menkas turto vertės augimas. Kodėl 2,3 ar net 3 kartai yra skandalas? Todėl, kad per tą patį 2004–2022 m. laikotarpį vidutinė alga padidėjo 4,6 karto (nuo 242 iki 1120 eurų). Vidutiniškai per metus augo 8,9 proc. – beveik dukart sparčiau nei pensijų turtas iš investicijų. Panašus kaip algų ir Sodros vidutinės pensijos augimas – nuo 108 iki 474 eurų (4,4 karto).

III. DIDESNIS TAUPYMAS

Didesnio taupymo reforma

- Jei padidinsim kaupimo normą, tai pensija bus didesnė – no brainer😊.
- Bet tai nėra APPF nuopelnas, nes jie yra viena iš alternatyvų didesniam taupymui.
- APPF-ams būtų labai retoriškai palanku toks tapatinimas, kaip kad išėjo LB komunikacijoj.
- Yra 6 (šešios) pakopos, ne tik Antroji😊

Vaidas Cibas

4 h ·

PIDESNIS
TALPUMAS

??? ALCHEMIJA

Skiriant tik 3 procentus savo DU galima gauti 30 procentų didesnę pensiją. Skamba kaip amžiaus aferą? Na ne, tai pagrįsta skaičiavimais.

Show Attachment

Marius Dubnikovas and 21 others

1 comment 1 share

Like

Comment

Share

Lietuvos bankas

10 h ·

„Jeigu norime, kad mūsų pensijos artėtų prie Vakarų Europos šalių lygio ir leistų užsitikrinti orią senatvę, būtina aktyviai dalyvauti pensijų kaupime. Antroji pakopa yra svarbi Lietuvos pensijų sistemos dalis, kuri būsimiems senjorams gali užtikrinti iki 30 proc. didesnes pajamas senatvėje. Prieš ką nors keičiant, korekcijų poveikis turi būti

Savirūpos/socialinės paramos/socialinio+privataus draudimo pakopos SENATVEI

Pakopos	0	1a	1b	1c	2	3
Institucijos:	Pats+šeima	Valstybės biudžetas		Sodra	II pakopos PF	IIIp PF+OP+kt. turtas**
Moka:	pajamos natūra	pašalpos/ kainos subsidijos	bazinė pensija	papildoma pensija*	anuitetas/ vienkartinė išmoka#	anuitetas/ vienkartinė išmoka
Tikslas:		kova su skurdu	kova su skurdu		Susiklosčiusio vartojimo išsaugojimas	
Todėl pensija/išmokos:		priklauso nuo pajamų	vienoda	~susijusi su įnašais	pilnai susijusi su įnašais	
Baziniai poreikiai						
stogas virš galvos	+	+				
("pasidaryk pats" [PP]) maistas	+		+			
sveikatos draudimas***			+			
būsto komunalinės		+		+		
higienos prekės				+		
vaistai		+				
...				+		
Vidutinio lygio poreikiai						
transportas/komunikacijos		+		+		
drabužiai/avalynė				+		
nemokama kultūra	+					
"PP"remontai/savigyda...	+					
...				+		
Prabanga						
poilsinės kelionės/restoranai						+
mokama kultūra						+
pramoninės prekės						+
...						+

* "gyvulių ūkiuose" egzistuoja dar nomenklatūrinės pensijos "nusipelnusiems" (valstybinė pensija ir pan.)

** daugiausiai home equity withdrawal, jei egzistuoja mechanizmai. OP - occupational pensions; LT jos įteisintos, bet (gerai kad) nepaplitę

*** siūlau įvesti tikrą, o ne pseudo sveikatos draudimą LT (http://ekonomika.org/Econlib/rk_health_2018.pdf)

vienkartinės išmokos neatitinka PENSIJŲ sistemos logikos - taupyti (skalavimo) mašinai yra pigesnių būdų

Lrytas.lt Verslas

3 d · 🌐

Įtaria vienos interesų grupės atstovavimą.

lrytas.lt

Lietuvos banko siūlymus dėl pensijų fondų išdėjo į šuns dienas: žmonės privalo turėti teisę iš jų pasitraukti

👍 Gediminas Rimkevicius and 695 others

147 comments 54 shares

👍 Like

💬 Comment

➦ Share

IV. ZOMBIŲ EKONOMIKA – NEGYVIEJI TARP MŪSŲ

„Valstybė subsidijuoja...“

- KNA principas: analizė turi būti ANTROPOCENTRINĖ
- Moka/subsidijuoja žmonės žmones, o ne biudžetai.

V. KAS IŠ TIKRO MOKA – TAX SHIFTING FENOMENAS

Kas iš tikro moka – tax shifting *versus* lojerizmas

- „Darbdaviai“ moka – Nobelisto J. Stiglitz'o atsakymas

TAX INCIDENCE AND THE DEMAND AND SUPPLY FOR LABOR Figure 18.7A depicts the market demand and supply curves for labor. It makes no difference whether a tax on labor is imposed on consumers (in this case, the firms that pay for the use of labor) or on producers (in this case, the individuals who are selling their labor services); the incidence of the tax is the same. The distinction made by Congress, that half of the Social Security tax should be paid by the employer and half by the employee, makes absolutely no difference for the effect of the tax. The consequences would have been the same had Congress said that firms must pay the entire tax or that individuals must pay the entire tax.²

Raimondas Kuodis

3 h · 🌐

Jau kiek nusibodo apie tai rašyt nuo 2002 metų AMB mokesčių darbo grupės, bet NĖRA jokios darbdavio pensijos ar darbdavio sodros - jis viską paima iš jūsų algos.

Pridedu ekonomikos nobelisto J. Stiglitz pastraipą ta tema.

Skirtumas tik tas, kad kai sodras/pensijas "užkrauni darbdaviui", tai nesusipratęs darbuotojas imia vokeliu dalintis SAVO algos dalį su tuo darbdaviu.

Džiugu, kad 2018 m. pavyko pagaliau iškaulyti Sodros įmokų sujungimą. Šešėlis, panašu, ėmė pastebimai mažėti vokelių srityje. Be to, ir GPM tarifas dėl sujungimo "optiškai" sumažėjo, kas irgi kiek primažina mokesčių vagystes:).

P.S. Lojeriams etc. to niekad nesuprast, bet mokesčiai realybėje perkeliama (tax shifting), nepriklausomai nuo to, kaip kokiam teisės akte parašyta.

👤 Rasa Vilčiauskaitė and 98 others

11 comments 6 shares

Like

Comment

Share

Martynas Ziionis

2 h · 🌐

Jeigu darbuotojai yra tokie „kvaili“ ir tiek nesirūpina būsima pensija, kad juos reikia prievarta įtraukti į pensijų kaupimą II pakopoje, kodėl nenustatyti, kad darbdaviai savo pinigais irgi privalomai prie to prisidėtų, kaip yra Švedijoje ir kitose Skandinavijos šalyse?

Dabar kažkokia apgaulė ir veidmainystė – darbuotojų, darbdavių organizacijos pasisako už didesnes pensijas, bet pačios savo lėšomis prie jų neprisideda. Neprisideda net pensijų fondų valdytojai ar Lietuvos bankas, taip pat visada pasisakantys už didesnę kaupimą.

Rašantiems apie pensijų fondus ir kaupimą kolegoms, siūlyčiau visada pašnekovų klausti – kodėl Lietuvos darbdaviai neprisideda prie darbuotojų pensijų kaupimo, nors visose normaliose šalyse tą daro :)

VI. PENSIJŲ SISTEMOS
KONSTITUCIJA – SUGYVENIMO
SU APPF PLANAS

- Sąžiningumas prieš piliečius:
 - Socdraudimas/consumption smoothing kaip ilgalaikis **socialinis kontraktas** (konstituciniuose įstatymuose geriausia);
 - **Holistinis** požiūris: 6 pakopos, (beveik) visos turi savo prasmę;
 - **Negyvi** (valstybė) nedalyvauja, darbdaviai de facto nemoka jums pensijų (atostoginių etc.);
 - PAYG pervedama **iš saulučių/taškų į €** (su **socialinio kredito** galimybe). Politikai nustoja (korupciškai) prirašinėti pensines teises savo giminėms/rėmėjams. Nebent parodo nuo ko jas nuėmė...
- Kiti taikos/paliaubų punktai:
 - APPF kukliai pripažįsta, kad **nėra pensijų pasaulio bamba/gelbėtojas**, ypač būnant esamo **mažo santykinio dydžio**;
 - APPF kukliai pripažįsta, kad iš esmės **nesprendžia demografinės „problemos“**, kuri didele dalim paremta ant klaidinančio **fiksuoto 15-64 m.** darbingo amžiaus koncepto;
 - APPF kukliai pripažįsta, kad nėra **„padengtas“ PF** – padengtas fondas kauptų **duoną**, o ne **finansines pretenzijas** į būsimą duoną. PAYG ir APPF šiuo požiūriu nesiskiria;
 - APPF kukliai pripažįsta, kad **PAYG turi grąžą** (kuri iki šiol buvo net didesnė už jų);
 - APPF nustoja **retoriškai/piariškai pjauti PAYG jautį dėl išpjovos** – galvokit kas bus, kai papjausit;
 - APPF/IGD/3 pakopa neturi gauti **„valstybės subsidijos“**, nes **PAYG alternatyva jos negauna**, todėl taip yra skandinami;
 - Dalyvavimas PENSIJŲ fonduose turi būti **privalomas** dėl **gudraudegiavimo** (time inconsistency) ir **Gerojo samariečio** (iš politikų pusės) problemų;
 - Sukauptos sumos pasiėmimo kitaip nei anuitetais galimybė nesusijusi su PENSIJŲ SISTEMA – **red truck** problem;
 - **Anuitetų ribos taikymas** neturi daug prasmės – kompiuteriui vienodai kokią sumą dalinti;
 - Jei jau APPF privalomi, jie tampa kaip **utility**. Todėl komisinių suma reguliuojama protingumo kriterijais. **Godumas a la Čilė, hidden fees a la 401(k)** – ne LT kelias;
 - ...

Plačiau apie pensijų mitus

- Barr (IMF) (2000) „Reform myths“
- Barr/Diamond (2009) „Pension economics“
- Takats (BIS) (2010) „Aging and asset prices“
- Stiglitz/Orszag (WB) (1999) “Rethinking Pension Reform: Ten Myths About Social Security Systems”
- http://ekonomika.org.gedutis.serveriai.lt/Econlib/rk_pensions_2016.pdf
- Didysis **mitų šaltinis** WB (1994) „Averting the Old Age Crisis “...